

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

УДК 330.341.1

В. Т. Гаврилюк

Харківський соціально-економічний інститут

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОГО РІВНЯ ВИРОБНИЦТВА

Проведено аналіз сучасного технічного стану виробництва, розглянуті перспективи його розвитку. Сформульовано конкретні висновки і пропозиції щодо подальших дій державних структур і суб'єктів господарювання у напрямі вдосконалення ситуації, що склалася останнім часом у технічній сфері виробництва.

Ключові слова: виробництво, економіка, метод, наука, науково-технічний прогрес, розвиток, техніка.

Проведен анализ современного технического состояния производства, рассмотрены перспективы его развития. Сформулированы конкретные выводы и предложения относительно дальнейших действий государственных структур и субъектов ведения хозяйства в направлении совершенствования ситуации, которая сложилась в последнее время в технической сфере производства.

Ключевые слова: производство, экономика, метод, наука, научно-технический прогресс, развитие, техника.

The analysis of modern technical condition of the production has been conducted in the article. The prospects of its development have been considered. Specific conclusions and proposals for further actions of government institution and entities of the economy in the direction of improving the situation, which lately has been developed in the field of technical production, have been formulated.

Key words: production, economy, method, science, scientific and technical progress, development, technique.

Прагнення України до входження в коло розвинених країн світу, посилення взаємозв'язків і взаємозалежностей економічних систем підвищує вимоги до якості та конкурентоспроможності продукції, що випускається, щодо відповідності її світовим стандартам якості та конкурентоспроможності.

Характерною особливістю сучасного стану національної економіки України, з одного боку, є мінливість і невизначеність ринкових умов, у яких функціонують підприємства, а з другого – низький технічний стан виробництва: переважання четвертого та третього технологічних укладів. Це важке машинобудування, виробництво і прокат сталі, суднобудування, кольорова металургія, органічна та неорганічна хімія із застарілою технікою й витратними технологіями.

Саме це потребує критичного аналізу сучасного стану технічного розвитку виробництва, пошуку шляхів і перспектив його розвитку, що є пріоритетом ефективності діяльності підприємств, головним завданням яких є забезпечення стійкого розвитку та стабільності господарювання в умовах конкуренції.

Наукова дискусія стосовно технічного розвитку виробництва, розпочата ще класиками політекономії А. Смітом [14], Д. Рікардо [9], К. Марксом [12], триває і нині. В економічній літературі знаходять своє відображення подібні проблеми в роботах Д. Гелбрейта [8], Д. Кейнса [11], К. Макконнелла [15]. Досліджуване питання досить ґрунтовно розроблене в економічних надбаннях провідних учених сучасності, що є свідченням важливості вивчення зазначеної проблеми. У розробленні теоретично-методичних і прикладних проблем з технічного розвитку виробництва, підвищення його ефективності значний внесок зробили такі вчені й науковці, як В. П. Александрова [1], В. М. Геєць [6; 7; 13], В. П. Семиноженко [6; 7; 13], Ю. М. Багал [4; 5] та ін.

Слід відзначити високий рівень наукових розробок з теорії і практики розвитку технічного рівня виробництва. Але нині дослідження таких проблем, насамперед перспектив розвитку, мають дещо розрізнений характер, недостатньо висвітлені технологічні, технічні, економічні аспекти та інші проблеми розвитку технічного рівня виробництва в ринкових умовах.

Метою цієї статті є проведення аналізу сучасного технічного стану виробництва та виявлення перспектив його розвитку.

Потенціал економічного розвитку будь-якої країни визначається ефективністю функціонування виробництва. Виробничі можливості країни обумовлюють її економічну безпеку, сталість фінансової системи і рівень життя людей. Проблема підвищення ефективності організації виробничих процесів особливо актуалізується на сучасному етапі реформування економіки України, проведення широкомасштабних заходів реструктуризації промислового виробництва. Це потребує розроблення і впровадження нових підходів, способів та методів організації виробництва, які б узгоджувались із змінами, що виникають навколо та всередині підприємства.

Сучасний стан науково-технічного прогресу, прискорення темпів розвитку продуктивних сил, необхідність усіякого підвищення ефективності виробництва вимагають відповідного його технічного рівня.

Технічний рівень виробництва – це ступінь розвитку засобів виробництва, передусім знарядь праці – інструментів, машин, механізмів, приладів, двигунів тощо, за допомогою яких здійснюється виробництво високотехнологічної продукції [2].

Можливості виробництва продукції за обсягом та якістю вирішальною мірою залежать від рівня розвитку технічної бази підприємства.

Загальна характеристика технічного рівня виробництва передбачає виокремлення складників її елементної структури. На сучасному етапі трансформації суспільного виробництва об'єктивно існують певні тенденції поступального розвитку технічного рівня підприємств.

Визначальними з них є:

- підвищення наукомісткості засобів праці, рівня фундаментальності втілюваних в них знань;
- зростання масштабів і розширення спектра застосування інноваційних технологій;
- перетворення засобів праці на технічну цілісність більш високого порядку;
- трансформація техніко-технологічних засобів у все більш універсальні системи;
- поглиблення інтеграції окремих елементів техніко-технологічної бази та організаційно-управлінських елементів виробництва;
- підвищення ступеня автоматизації техніки й технічних систем.

Ці тенденції якісної зміни технічної бази виробництва визначають ті основні вимоги, які треба враховувати при формуванні технічного базису підприємств та обґрунтуванні стратегії його оновлення. Технічний розвиток як об'єкт

організаційно-економічного управління охоплює різноманітні форми, які мають відображати відповідні стадії процесу розвитку виробничого потенціалу і забезпечувати просте та розширене відтворення основних фондів підприємства. Із сукупності форм технічного розвитку доцільно виокремлювати такі, що характеризують, з одного боку, підтримування техніко-технологічної бази підприємства, а з іншого – її безпосередній розвиток через удосконалення й нарощування виробництва.

Але сучасний стан технічного розвитку виробництва викликає занепокоєння. Протягом останніх років на більшості підприємств різних галузей народного господарства України спостерігається низький рівень ефективності відтворювальних процесів. Коефіцієнти оновлення й вибуття машин і устаткування, тобто найбільш активної частини основних фондів на промислових підприємствах, коливаються в межах відповідно 5–6 та 2–3 % їхнього загального обсягу, а коефіцієнт економічного спрацювання досягає 50–55 % загальної вартості. Парк діючого виробничого устаткування містить майже третину фізично спрацьованих і технічно застарілих одиниць.

Особливо складний стан із оновленням технічного парку спостерігається в машинобудуванні. Негативно впливає на результат виробничо-комерційної діяльності машинобудівних підприємств критичний рівень зносу устаткування, що становить близько 70 %. Машинобудування України не в змозі забезпечити промисловість власною продукцією, що спонукає до придбання імпортних засобів і, відповідно, спричиняє зростання імпорту. Низький рівень інтенсивності відновлення основних засобів призводить до того, що більшість виробів українських підприємств програють за показниками якості іноземним зразкам і не відповідають світовим стандартам через високу ресурсо- та енергомісткість.

Необхідність оновлення устаткування та впровадження новітніх технологій назріла давно, але через брак фінансових ресурсів проблеми відновлення виробничого потенціалу галузі на основі використання інноваційних технологій, реалізації вітчизняних наукових розробок, подальшої зміни структури товарного виробництва й розвитку наукомісткого машинобудування, забезпечення конкурентоспроможності кінцевої продукції вирішуються надто повільно. Низький рівень інноваційної активності підприємств стримує розвиток галузі та не дозволяє вітчизняній продукції конкурувати з іноземною і завойовувати нові ринки збуту.

Саме цим передусім пояснюється невідкладне завдання прискорення й підвищення ефективності відтворення основних фондів, зростання технічного рівня застосовуваних засобів праці, удосконалення структури основних виробничих фондів.

Загальновідомо, що технічний розвиток виробництва передусім визначається інноваційною активністю підприємств. Світовий досвід показує, що в найбільш економічно розвинених країнах світу саме інновації є вирішальною умовою забезпечення стабільного довгострокового економічного розвитку. У Програмі економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» метою реформи в інноваційній сфері визначено активізацію інноваційних процесів, повноцінне використання потенціалу науки в процесі технологічної модернізації економіки. Індикаторами досягнення мети в період 2010–2014 рр. визначено збільшення частки інноваційно активних промислових підприємств з 10,7 до 25 %, підвищення наукомісткості ВВП з 0,95 до 1,5 %. Активне застосування антикризових заходів, спрямованих на стабілізацію макроекономічної ситуації, відновлення стабільності у фінансовій сфері дозволили в 2010 р. досягти за деякими показниками докризового рівня, проте стан інноваційної діяльності залишається важким та потребує використання активних стимулюючих заходів з боку держави.

Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні характеризується:

– недостатніми обсягами реалізованої інноваційної продукції. Зменшення питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції стало наслідком дії низки системних зовнішніх та внутрішніх чинників, а також чинників, що сформувались у період глобальної фінансової кризи та продовжили свій негативний вплив у посткризовий період. Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в 2010 р. становила лише 3,8 %, обсяг імпорту високотехнологічної продукції перевищував обсяг її власного виробництва;

– низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств. За часткою підприємств, що займалися інноваціями, Україна значно поступається розвиненим країнам. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, в Україні є в 4–6 разів меншою, ніж у країнах ЄС. У 2008 р. в країнах ЄС-27 (за винятком Греції) 51,6 % підприємств були інноваційно активними, у Німеччині – 79,9 %, Люксембурзі – 64,7 %, Бельгії – 58,1 %, Португалії – 57,8 %, Ірландії – 56,5 %. Питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю в 2008 р. в Україні, була удвічі нижчою, ніж у найменш інноваційно активних країнах ЄС: Латвії (24,3 % інноваційно активних підприємств), Польщі (27,9 %), Угорщині (28,9 %), Литві (30,3 %) та Болгарії (30,8 %). За результатами вивчення інноваційної діяльності підприємств у 2006–2008 рр., із використанням методології CIS, лише 18 % усіх українських підприємств були інноваційними, включаючи маркетингові та організаційні інновації (38,9 % у ЄС-27).

У 2010 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1462 підприємства, або 13,8 % загальної кількості промислових підприємств (у 2009 р. – 1411, або 12,8 %), що свідчить про поступове поживлення інноваційної діяльності у посткризовий період, проте досягнути принаймні докризових показників не вдалось (у 2007 р. – 14,2 %). Не формує підґрунтя для довгострокового сталого розвитку негативна динаміка кількості впроваджених маловідходних та ресурсозберігаючих нових технологічних процесів (у 2010 р. порівняно з попереднім роком – зменшення на 36,3 %).

Один з основних напрямів інноваційної діяльності підприємств України полягав насамперед у придбанні машин, обладнання та програмного забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів і послуг, про що повідомили майже три чверті підприємств із технологічними інноваціями. Досить значна частина підприємств проводила навчання та підготовку персоналу для розробки та/або впровадження ними нових або значно вдосконалених продуктів і процесів, здійснювала ринкове запровадження інноваційних продуктів та послуг, включаючи ринкове дослідження та проведення рекламної кампанії, здійснювала процедури та технічну підготовку до запровадження нових або значно вдосконалених продуктів і процесів, які ще не були ніде представлені, виконувала науково-дослідні роботи (НДР). При цьому укладанням договорів про придбання результатів їх виконання в інших компаній (включаючи підприємства їхньої групи підприємств), державних або приватних науково-дослідних організацій і придбанням інших зовнішніх знань (придбання або ліцензування патентів і непатентованих винаходів, ноу-хау та інших типів знань в інших організацій) займалися близько 11 % підприємств із технологічними інноваціями;

– низьким рівнем підприємницької активності в інноваційній сфері малого та середнього бізнесу, який є найбільш масовою, динамічною та гнучкою формою організації підприємств, рушієм економічного зростання в найбільш економічно розвинених країнах світу. На жаль, в Україні малий інноваційний бізнес не виконує цієї функції (лише 6 % малих та 16 % середніх промислових підприємств в Україні є інноваційно активними, тоді як, наприклад, у Польщі – понад 30 %).

Таким чином, основною проблемою в інноваційній сфері залишається низька сприйнятливість підприємницького сектора до інновацій, що обмежує зростання продуктивності праці, знижує енергоємність виробництва, не створює підґрунтя для модернізації та структурної перебудови економіки, не забезпечує її якісного оновлення. Зміна динаміки економічного зростання без впровадження у промислове виробництво нових високих технологій призводить до зростання енерго- та ресурсовитратності виробництва, зниження конкурентоспроможності економіки, перетворення України на аутсайдера світового економічного розвитку.

Основними причинами погіршення стану інноваційної сфери є:

1) несформованість економічних стимулів щодо залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні процеси. Попри збільшення в 2010 р. (порівняно з попереднім роком) загального обсягу інноваційних витрат на 95,6 млн грн (у 2010 р. вони становили 8 млрд грн) досягнути обсягів фінансування хоча б докризових років не вдалось (2007 р. – 10,8 млрд грн), що зумовлено залишковою дією наслідків глобальної світової кризи, побоюваннями інвесторів щодо порушення стабільності у фінансовій сфері, спричинених посиленням ризиків, що пов'язані із настанням другої хвилі світової економічної кризи, а також відсутністю дієвих інституційних та фіскальних стимулів для підприємств щодо фінансування інноваційної діяльності;

2) обмеження обсягу фінансування наукової діяльності з державного бюджету. Рівень витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт (ННТР) за рахунок держбюджету в Україні є одним із найнижчих порівняно з розвиненими країнами світу. У 2010 р. витрати на ННТР в Україні зменшились на 3,3 % і становили 3,7 млрд грн (0,34 % від ВВП). У кризовому 2009 році витрати державного бюджету на ННТР в Японії становили 0,77 % від ВВП, у країнах ЄС-27 – 0,74 % від ВВП (див. рисунок).

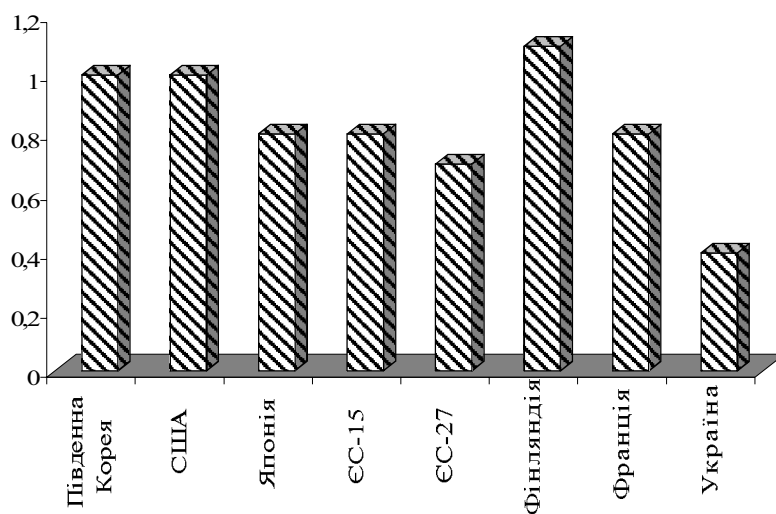

Рис. Державні витрати на ННТР у країнах світу в 2009 р. [14], % від ВВП

Витрати державного бюджету на НДДКР у кризовому 2009 році в цілому по країнах ЄС становили 0,74 % від ВВП, що є нижчим від встановленого у Лісабонській стратегії показника в 3 % від ВВП, що мав бути досягнутий до 2010 р. У 2009 р. були значні відмінності в фінансуванні між окремими країнами – членами ЄС, що коливалися в межах від 0,2 % в Латвії до 1,13 % у Фінляндії; найвищого показника за середній рівень по ЄС-27 було досягнуто в Данії, Португалії, Швеції, Німеччині, Австрії, Нідерландах, Франції та Словенії.

Зростання економіки України в поточному році також не супроводжується активізацією фінансування цієї сфери державою. За оцінкою експертів, у країнах ЄС бюджет невеликих програм становить 90 тис. євро, великих – від 2–3 млн євро; в Україні навіть найбільші фінансовані державні цільові науково-технічні програми мають бюджет у межах 15–18 тис. євро (2007–2009 рр.) [10, с. 18];

3) недосконалість інституційно-правових механізмів для забезпечення формування ефективної системи органів публічного управління, яка б здійснювала регулюючий вплив на суб'єкти інноваційної діяльності, створювала стимули для інвестування в інновації. Незавершеність адміністративної реформи в Україні проявляється у розпорошенні та дублюванні функцій, особливо організаційних, між кількома центральними органами виконавчої влади, у відсутності належного рівня координації дій між органами публічного управління, які опікуються інноваційною сферою; має місце неузгодженість дій структур національної інноваційної системи. Численні інституції, які належать до різних юрисдикцій, конкурують між собою в умовах обмеженості ресурсів.

Для України характерна складність організаційної структури публічного управління, яка містить значну кількість міністерств, агентств, служб, проте жодна із цих структур не є відповідальною за інноваційну політику як єдиний представник уряду. Так, МОНмолодьспорт України є відповідальним за формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері науки та інновацій [1, с. 178], інноваційна політика є також одним із завдань Міністерства економічного розвитку та торгівлі. НАН України, галузеві державні академії наук і галузеві міністерства мають власні науково-технічні та інноваційні «політики» [10, с. 30], а також відповідні інститути, фінансування яких у більшості випадків є державним, трудові ресурси та матеріально-технічну базу. В Україні міжінституційні зв'язки мають формальний характер та існують лише під час реалізації відповідних проєктів [10, с. 31]. Неузгодженість дій органів влади, наділених повноваженнями щодо вироблення політики в окремих сферах інноваційної діяльності, недієвість механізмів координації і вироблення спільних заходів щодо визначення основних засад формування та реалізації збалансованої державної політики з питань забезпечення розвитку національної інноваційної системи призводять до невизначеності в законодавстві в частині забезпечення формування в Україні НІС;

4) несформованість повною мірою інституційних умов для розвитку інноваційної інфраструктури (технопарків, технополісів, високотехнологічних інноваційних підприємств, венчурних фондів, центрів трансферу технологій та ін.). На сьогодні в Україні зареєстровано 16 технопарків, що реалізують 168 інноваційних проєктів. Негативний вплив на діяльність технологічних парків мали скасування непрямої державної підтримки у вигляді податкових пільг для виконавців проєктів, а також невиконання заходів Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 рр. у зв'язку з тим, що державним бюджетом України на 2010 р. фінансування програми не було передбачено;

5) недосконалість інституційного забезпечення трансферу технологій, невизначеність організаційно-правових засад функціонування кластерів, неналежний рівень організації інформаційного забезпечення, що перешкоджає розвитку науково-дослідної та технологічної кооперації в інноваційній сфері. Протягом 2010–2011 рр. близько 20 % усіх інноваційних підприємств співпрацювали з іншими підприємствами та університетами, державними науково-дослідними інститутами тощо. У середньому в країнах ЄС-27 кожне третє інноваційне підприємство співпрацює з іншими підприємствами, університетами чи державними дослідними інститутами інших країн (у Данії – 56,8 %, на Кіпрі – 51,4 %, у Бельгії – 48,8 %, Естонії – 48,6 %).

Таким чином, модернізація виробництва, підвищення його технічного рівня, забезпечення нової якості економічної системи, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках та забезпечення стабільного довгострокового економічного зростання на основі інноваційної моделі розвитку потребують активізації дій держави у сфері управління інноваційною сферою, удосконалення фінансових, інституційних, організаційних, правових та інших інструментів державного управління.

З метою вдосконалення фінансових механізмів стимулювання інноваційної діяльності необхідно:

- внести зміни до Податкового кодексу України, передбачивши зарахування на спеціальний рахунок інноваційних підприємств, що реалізують інноваційні проекти в межах технопарків, 70 % від податку на прибуток, що був одержаний від виконання інноваційних проектів, за умови використання його виключно на фінансування інноваційної та науково-технічної діяльності, розширення власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз;

- розробити комплекс інструментів державної підтримки інноваційної діяльності малих та середніх підприємств, зокрема, створити окрему інституцію (наприклад, фонд) підтримки інноваційних підприємств, що здійснює придбання активів до 50 % від вартості проекту шляхом відкритого конкурсу. Джерелом фінансового наповнення фонду може бути частина коштів, що надійшла від приватизації.

З метою вдосконалення інституційно-правового забезпечення інноваційної діяльності необхідно:

- структурувати систему публічного управління інноваційною сферою за функціональним принципом і законодавчо закріпити її організаційну структуру з чітким визначенням функцій та повноважень кожного органу публічного управління в зазначеній сфері, запровадити європейські стандарти управління інституціями шляхом визначення чіткого алгоритму прийняття управлінських рішень, затвердження посадових інструкцій, забезпечення належного моніторингу та контролю за їх виконанням, що сприятиме підвищенню рівня керованості інноваційною сферою;

- закріпити на загальнодержавному рівні середньострокові пріоритети інноваційної діяльності в межах визначених довгострокових стратегічних пріоритетів, що дозволить забезпечити концентрацію обмежених інвестиційних ресурсів держави на ключових пріоритетах розвитку, усунути розбіжності між установленими цілями державної інноваційної політики та фактичними заходами з її реалізації.

З метою вдосконалення інституційного забезпечення управління процесом кооперації необхідно:

- законодавчо чітко визначити поняття «кластеру», класифікацію, механізм його формування та функціонування, що забезпечить надійне підґрунтя для формування інноваційних кластерів наукомістких та високотехнологічних галузей, створення передумов для структурних змін в економіці;

- стимулювати науково-дослідну та технологічну кооперацію з країнами СНД шляхом формування інформаційного простору для міжнародного трансферу технологій.

З метою активізації зусиль підприємств у напрямі підвищення технічного розвитку виробництва на основі науково-технічного прогресу необхідне:

- зосередження зусиль різних галузей науки на пріоритетних напрямках науково-технічного прогресу, істотному підвищенні техніко-організаційного рівня та соціально-економічної ефективності виробництва на підприємствах різних галузей народного господарства;

– дотримання кожним підприємством власної стратегії технічного, організаційного та економічного розвитку; переорієнтація інвестиційної політики на максимальне технічне переозброєння й реконструкцію діючих виробничих об'єктів; різке збільшення масштабів вилучення з виробництва технічно застарілих і економічно малоефективних машин та устаткування, перехід від практики одиничної заміни спрацьованих знарядь праці до систематичного комплексного оновлення техніко-технологічної бази взаємопов'язаних виробничих ланок підприємств;

– створення економічного механізму вдосконалення системи регулювання розвитку науково-технічного прогресу, спроможного забезпечити постійну заінтересованість усіх ланок управління виробництвом у здійсненні найбільш ефективних відтворювальних процесів і сприйнятті науково-технічних та організаційних новацій.

Практична реалізація перелічених головних напрямів інтенсифікації технічного розвитку виробництва потребує не лише активної інженерно-виробничої діяльності самих підприємств, а й мобілізації великих власних фінансових коштів. У повному обсязі її можливо здійснити передусім за умови постійної державної підтримки, безпосередньої участі багатьох інститутів ринкової інфраструктури та іноземного капіталу.

Аналіз складних процесів технічного розвитку виробництва показує, що саме ця сфера виявилася найбільш вразливою в період економічної кризи. На сьогоднішній день стан основних фондів підприємств України знаходиться на дуже низькому рівні. Від 50 до 80 % основних виробничих фондів на більшості підприємств є застарілими і зношеними як морально, так і фізично.

Таким чином, найважливішим завданням сьогодні є покращення, удосконалення структури технічного стану виробництва та підвищення ефективності використання основних виробничих фондів, формування економічного механізму вдосконалення системи регулювання розвитку науково-технічного прогресу та всебічна підтримка державою інноваційних процесів на підприємствах.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямі. У сьогоднішніх умовах розгортання наступної хвилі економічної кризи в Україні виникає необхідність подальшого дослідження особливостей технічного розвитку виробництва з метою розробки ефективних і дієвих напрямів активізації фінансово-господарської діяльності підприємств.

Бібліографічні посилання

1. Указ Президента України «Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України» // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1243. – С. 178.
2. Методика ідентифікації українських високотехнологічних промислових підприємств: затверджена Наказом Мінпромполітики України від 08.02.2008 р. № 80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.industry.kmu.gov.ua>.
3. **Александрова В. П.** Економічні аспекти державного програмування інновацій / В. П. Александрова // Вісн. ін-ту екон. прогнозування НАН України. – 2002. – № 1. – С. 18–39.
4. **Бажал Ю. М.** Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку / Ю. М. Бажал, І. В. Оdotюк // Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку ; за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Ін-т екон. прогнозування: Фенікс, 2003. – С. 684–694.
5. **Бажал Ю. М.** Економіка інноваційних процесів / Ю. М. Бажал // Вісн. ін-ту екон. прогнозування НАН України, 2002 (1). – С. 3–17.
6. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2002. – 326 с.
7. **Геєць В. М.** Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.

8. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество ; пер. с англ. / Дж. Гэлбрейт. – М. : АСТ; Транзиткнига ; СПб. : Terra Fantastica, 2004. – 602 с.
9. Історія економічних вчень : навч. посіб. / за ред. В. В. Кириленка. – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – 233 с.
10. Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів (вересень 2011). – К. : Фенікс, 2011. – С. 18.
11. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс. – М. – 352 с.
12. Маркс К. Капитал / К. Маркс. – М. : Изд-во полит. лит-ры, 1983. – 727 с.
13. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : у 3 т. / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007.
14. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.

Надійшла до редколегії 18.01.2013 р.

УДК 504.5

О. В. Жавнерчик

Одесский державный экологический университет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ОХОРОНЮВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Розглянуті питання забезпечення економіко-екологічної трансформації охорони земельних ресурсів у сфері охоронюваних територій, проаналізовані динаміка і структура природно-заповідного фонду Одеської області.

Ключові слова: охорона земельних ресурсів, природно-заповідний фонд.

Рассмотрены вопросы обеспечения экономико-экологической трансформации охраны земельных ресурсов в сфере охраняемых территорий, проанализированы динамика и структура природно-заповедного фонда Одесской области.

Ключевые слова: охрана земельных ресурсов, природно-заповедный фонд.

The questions of providing economic-ecological transformation of land protection in protected areas are considered, a dynamics and structure of the natural-reserved fund of the Odessa area is analysed.

Key words: protection of land, natural-reserved fund.

Втрата цінних продуктивних земель, зниження родючості ґрунтів та їхня деградація є усвідомленою загрозою національній безпеці України, тому раціоналізація використання земельно-ресурсного потенціалу і трансформація охорони земельних ресурсів у сфері особливо цінних і охоронюваних територій – запорука сталого соціально-економічного розвитку нашої держави.

До числа найбільш недопрацьованих аспектів економіко-екологічної трансформації необхідно віднести відсутність дієвих механізмів охорони земель [1–2; 5] та необхідність забезпечення спрямування трансформаційного процесу охорони земельних ресурсів в обраному напрямі [3; 6].

Метою даної роботи є аналіз забезпечення економіко-екологічної трансформації охорони земельних ресурсів у сфері охоронюваних територій в Одеській області.

Для оцінки трансформації земельних відносин у сфері охоронюваних територій використовуються такі методичні підходи [2]: